

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Capmany, número 18
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes.
Fora	8 » trimestre.
Un número sol.	1 »
Anuncis á preus convencionals.	

Ab ocasió de celebrarse avuy lo SEGON ANIVERSARI de fundació de LO CATALANISTA, considerém oportú reproduhir en lloch preferent los párrafos que segueixen, ó sian los mateixos que ab igual títul insertárem com á propòsit en lo primer número de aquesta publicació. En ells podrà veurer qui ho desitji com hem complert fins á la fetxa nostre principal objectiu, sense apartárnosen poch ni gens, de pensament ni d'obra, trobantnos disposats á seguir per la mateixa recta vía fins al terme dels nostres ideals.

Deyam en lo número I de LO CATALANISTA y repetím avuy:

NOSTRE PROGRAMA

Es ben concret y vé indicat en lo mateix títul del periódich. Defensar á la Regió Catalana en tot y per tot, vetllar per sa dignitat, per sos interessos y sos drets que considerém los mes sagrats del mon, propagar son expressiu y categórich llenguatge que'ns sembla'l mes armoniós que existeix, despertar sas gloriosas tradicions històriques que á tants héroes y sabis han immortalisat y enaltir finalment sa legislació en lo que te de característica y apropiada á sas morigeradas y patriarcals costums.

Es á dir: fer Catalanisme.

Baix tal concepte los nostres esforços se dirigirán á alcan-sar la Autonomia de Catalunya que desitjém junt ab la de las demás regions d'Espanya. Que cada una de ellas pug adminis-

trarse lliurement sos respectius bens, fomentantse las seuas fonts de riquesa en proporció á sa conveniencia y necessitat, y valerse de sa propia legislació y usar son natural llenguatge y disposar de tots aquells ressorts interiors exclusivament seus que pугan afavorir en un ó altre sentit son floreximent y son benestar; pero estant lligadas, aixó sí, per un dolcíssim llas fraterna de protecció y de defensa baix la mateixa superior gestió de un Poder comú (ab qualsevol dels dos sistemes monárquich ó republicá), mes ab facultats restringidas no més á aquells assumptos de interés general que afectan al tot de la Nació, ó be als de las relacions exteriors que son propis del bell conjunt *expontánea y voluntariament* organísat ab lo nom d' «ESPANYA.»

LA REDACCIÓ.

SEGON ANIVERSARI

Aném á entrar en lo tercer any de aquesta publicació y verdaerament nos sentím gojosos de girar la vista enrera pera examinar lo camí recorregut.

Ab franquesa hem de dir que estém *relativament* satisfets de la nostra tasca.

Cert que val aquest Setmanari ben poca cosa, cert que nostras mans barroheras tenen ben escassos mérits de que envanirse; pero per lo mateix que 'ns sentim tan órfens de tota válua personal, nos trobém mes orgullosos encara de la campanya feta en pró dels drets de Catalunya, quan estém segurs de que en ella sols hi han pogut influir la fermesa de conviccions, la constancia y 'l desinterés que caracterisan per tot arreu als defensors de las causas nobles y justas.

Molt hem avansat, á jutjar per las apariencias, en la purificació de la admósfera que Sabadell respira. No es tan marcat, no, ni tan visible aquell odiós indiferentisme que respecte á tota mena d'ideals lamentavam temps endarrera en aquesta ciutat. Cada día creix mes en ella lo núcleo de gent que's preocupa de la marxa del Regionalisme y s'interessa per son progressiu desenrotllo. Los actes catalanistas se veuen á cada moment mes concorreguts, comentats y cele-

brats, y sos efectes poden evidenciarse en molts cassos, dada la freqüència ab que's venen publicant d'alguns temps á aquesta part documents, invitacions particulars y anuncis públichs en la llengua familiar que s'enrahona á casa entre marit y muller, entre pares y fills.

La rutina centralista va mimvant de tal manera, que son molts ja avuy en aquesta població los que fins en sas cartas íntimas se van acostumant á usar lo llenguatge de la expontaneitat y la franquesa, lo mateix idioma ab que explicarian lo que's proposan si parlessin directament ab aquells á qui escriuhen.

Aquest notable progrés que observém en las corrents de la opinió sabadellenca nos omple talment de satisfacció y alegría, que es prou per sí sol pera rescabarnos de tots los sacrificis que portém consumats per la causa de la Patria.

Res no son los dispendis pecuniaris, res las molestias del treball esmersat en moments que'ns faltan pera'l descans d'altres trevalls, res los disgustos y contrarietats que las miserias personals y la mala fé sovint nos proporcionan: tot aixó, y fins las gravíssimas conseqüèncias que'ns pugués irrogar la nostra energia per la denuncia judicial que pesa á damunt nostre, tot ho considerém mesquí devant de la preciosa revivalla que experimentém en nostres compatricis.

Y ¡viva Deu! que estém animats de veras á seguir la tasca empresa. Convensuts de que nostra missió es com la de la gota d'aygua, tentàrem á foradar la roca del indiferentisme ab la acció perfidiosa é incansable de la nostra propaganda.

Aixís contribuirá Lo CATALANISTA á la gloriosa resurrecció de la personalitat de Catalunya. Seré é imparcial en sos judicis, procurarà sempre, com fins ara, examinar tot lo que en sas mans caygui fentho passar pel justicial garbell del criteri regionalista que informa sos propósitos, y aixís aplaudirá ó censurarà á conciencia prescindint de móvils secundaris que repugnan á la gent sensata.

Atent com fins avuy als sagrats interessos de la Industria, l'Agricultura y'l Comerç, procurarà defensarlos tant com puga y en la mida de sas forsas inspirantse á tot'hora en lo mes llógich Proteccionisme, en aqueix sistema económic que figura també en son penó de lluyta com á un dels lemas predilectes. Y dit s'está que al ser *proteccionista* en los interessos materials, continuarà essentho així mateix en

los morals, sostenint á peu y á cavall la Llegislació del pahís, últimament amenassada de mort, y difundint sas costums y sa Literatura que *devém* estimar ab preferencia á tot lo foraster.

Aixó ha fet y aixó farà Lo CATALANISTA.

Pera tal obra ja sabém que no devém refiarnos tant de nostras escassas forsas com de la incomparable ajuda que'ns presta una distingida colaboració, colrada ja en las fadigas del periodisme y destra en conduhir é il·lustrar la opinió. A ella atribuhím sincerament tots los avensos que ha fet nostre setmanari dintre y fora de Sabadell.

Per lo demés ab la conducta indicada no farém altre cosa sino ser conseqüents. Díguiuho en abono nostre, la carinyosa apologia que férem de la Exposició Universal de Barcelona en sos comensos ó siga en sa época mes discutida y mes difícil. Díguiuho 'ls calurosos homenajes tributats als ferms patricis, don Lluís Domenech y Montaner, don Joan Permanyer y don Angel Guimerá, ab ocasió de sos brillants Discursos patriótics en la *Lliga de Catalunya*, en la *Academia de Jurisprudencia y Llegislació* y en los *Jochs Florals* respectivament. Díguiuho la decidida propaganda ab que secundarem la lloable iniciativa del Ilm. Bisbe de Vich en la Restauració del históric Monestir de Ripoll, y l'entussiasme ab que celebrárem lo cinqüentenari del Renaixement de las lletras catalanas en obsequi á son venerable patriarca, don Joaquím Rubió y Ors. Díguiuho la desesperada campanya que sostinguerem contra 'l malehit article 15 del Códich Civil (de la qual nos en queda penyora). Díguiuho també la fraternal acullida ab que saludarem la visita á Catalunya del digníssim representant dels regionalistas vascos, don Fidel de Sagarminaga, y 'l viu sentiment ab que hem plorat la pérdua del fecond literat y exemple de patricis catalans, don Francesch Pelay Briz. Com igualment podrián dirho la part activa que hem pres recentment en la organisació de la Festa Major d'aquesta ciutat, y 'l sens fi de articles que en benefici de las fonts de riquesa del pahys s'han vingut publicant en nostres columnas, sempre ab los ulls posats en lo desitjat benestar de aquesta nostra idolatrada Catalunya.

Podriám resumir en una paraula tots nostres esforços dihent que hem cooperat en tot lo que hem pogut á las profitosíssimas decissons del benemérit *Centre Catalá* de Sabadell, que tan alta ha sabut aixecar

la bandera del Regionalisme, fenthi associar á ella la espontánea acció de nous elements, com los de Sant Esteve de Castellar y Sant Cugat del Vallés, que poden contribuir moltíssim á la organisació dels bons patricis en aquesta important comarca que te per centres naturals Granollers, Sabadell y Tarrassa.

No s'ha perdut, donchs, l'anyada. Ara es qüestió d'aprofitar la vinent, á qual fi no hem de plányer ni'l mes mínim sacrifici, cultivant sobre tot sollicitament las relacions ab los regionalistas de fora Catalunya: ab los de Euskaria, Galicia, Aragón y Valencia, y d'una manera especial ab los catalans de Buenos Ayres y Santiago de Cuba, quals adhesions tant nos animan en los días de perill.

Després de tot, en lo triomf com en la càyguda, nosaltres serém tot' hora los mateixos catalanistas de sempre, tan pobres d'intel·ligència com richs de voluntat y de entussiasme; may disposats á atribuhir-nos com á nostras, victorias que corresponen sols á la excelencia dels ideals que sustenta LO CATALANISTA.

Sols si devém fer algunas observacions pera acabar. Aixís com la voluntat nostra en la defensa de Catalunya no te límits, en cambi podríen tenirne algun día las nostras forsas si's quedessin aisladas en son comés. Las grants ideas no poden ser patrimoni d'uns quants, precisa que á ellas hi contribuheixi tothom que las trobi justas y rectas; y aixó no vol dir altra cosa sino que per dignitat y per deber deuen posarse al costat nostre en la campanya activa'ls que com nosaltres senten y pensan, empleant al objecte sa ploma ó sa veu autorisada ó'ls medis de que bonament disposin pera estendre y donar autoritat á la agrupació á que perteneixen de cap y de cor.

Pensar altra cosa, creurer que s'es ja bon patrici seguint desde casa, estant y aplaudint tot lo mes los actes catalanistas que puguin fer uns quants que estiguin eternament destinats á ser *carn de canó*, es una insigne bojería. Perque si las ánimas no's cansan, los cossos sí.

Juntemnos ben íntimament tots los que aspirém á escombrar tanta bruticia com sura en lo mar de la política madrilenya, y disposemnos á fer feyna decidida y prompta que'ns deixi en disposició de remontar la casa nacional, sustituhint l'únich apoyo corcat y podrit que avuy la pretén aguantar (ab perill de tothom) per una serie de

puntals mes sólits, mes sencers y mes sans, fonamentats en las distintas Regions Autónomas que tenen dret y conveniencia de ser tals dintre l'Estat Espanyol.

SECCIÓ POLÍTICA

Días passats donava nostre colega *La Renaixensa* la següent notícia:

“Lo primer dia que l'Alcalde de Madrit, doná audiència pública, se li presentaren 300 personas, totes ellas demanant destinsos. ¡Quina vergonya!”

A via de comentari, deya aixís en son últim número *L'Arch de Sant Martí*:

“Per poch s'admira nostre colega. Quan lo Sr. Rius y Taulet se trobava á Madrit gestionant lo projecte de reforma, en l'espai de vuyt dias rebé en audiència á més de mil personas, en sa majoria recomenadas per altas personalitats de la Cort, sollicitant empleo en lo municipi de Barcelona; y 'l senyor Alcalde de nostra capital, no solsament se vegé impossibilitat d'atendre una sola d'aquellas peticions; sinó que ab la seva influencia no pogué fer ocupar en diferentas oficinas dels ministeris de Governació é Hisenda á alguns dels que havian estat ocupats en las oficinas de la Exposició.”

¿Qui será que ab aquestas notas s'atreveixi á tractar á la majoria dels descendents de Pelayo, d'inactius y poch amants del treball?

Que ho digui sino 'l Sr. Mellado.

L'endemá de la referida audiència del dit Alcalde de Madrit, *El Imparcial* que, com tots los diaris de la Cort, quan no pot fer llenya en lo bosch del vehí ne fa en lo propi, sortia ab un articlel bromejant á espatllas d'aquells 300 desgraciats sense feyna, articlel que fou contestat per lo avuy Alcalde de Madrit y ex-director de *El Imparcial* dolentse ab bons termes d'aquella brometa que cap y á la fi requereya sobre molts pobres rodejats per la miseria.

“Es un grave problema social—diu la carta del Sr. Mellado—lo quin he vist presentat devant meu per la inexorable realitat: lo problema d'aquestas ultimas capas de nostras classes mitjas que no poden dedicarse á las penosas feynas del poble; que únicament son bonas per sa relativa, encara que incompleta educació, pera 'l desempeñyo de treballs d'oficinas ó de vigilancia, y que en una societat escassa de capitals y empresas prous pera utilizar tals serveys, demanan sa manera de viurer al Municipi, á la Provincia ó al Estat.”

Si á nosaltres se'ns escapés la ploma pera comentar aquestas lamentacions del senyor Mellado, potser semblaria *parcial* nostre judici, y per aquest motiu, deixarem la feyna á altre periódich que per ser polítich, deurá ser *imparcial*.

Diu apròposit *La Vanguardia*:

“Se'ns ocorre modestament que 'l pobre de *levita* es una senyal de desequilibri entre la nació, aniquilada de iniciativa individual, y l'Estat, cada dia mes CENTRALISAT y mes poderós; una senyal de desyio en la corrent de la cultura predominant que porta á milers d'homes á la ocupació abstracta y especulativa, casi del tot inútil quan no's basa en una ilustració completa, en compte d'aplicarlos al treball industrial ó científich, pero de caràcter especial; y per últim, altre senyal de la *perversió de las costums políticas* que han dat per alas als partits, cincuenta ó seixanta mil credencials de totes las categorías pera repartir entre altres tants *partidaris* que descansan y gosan del presupost quan manan los seus, y que's desparraman per círculs y cassinos pera fer atmósfera y reconquistar la opinió, si abans no moren de fam esperant millors temps.”

La pintura es tan exacta que no devém afegirhi ni un mot mes.

Y en quant á la curació del mal social referit, sols podém dir dugas paraulas.
¡Abaix la política madrilenya!

En Cánovas fá tamborellas una darrera l'altre: está de *mala data*.

Ara corre la veu de que reforma lo credo del partit conservador endressant la proa envers las platxas lliberals.

Ell deu dirse: tants anys de govern sagastí m'han malejat lo camp d'operacions espanyol ahont ab la major tranquilítat, un día preparava tractats, altre en-fonsava llibertats dels pobles del nord, altre fusellava víctimas de sublevacions es-garradas y sempre feya com un petit dictador: lo que'm donava la gana. Lo cambi de las mevas doctrinas després de las de la porra sería massa subtat: rebaixém las tintas: femnos una mica lliberals.

Y en efecte la primera mostra ha sigut la de perdonar tots los pecats al mal-creyent Romero Robledo.

Falta sols que'n vagin sortint d'altres que ja vindrán....

O no vindrá.

Perque ¿Cánovas, lo Cánovas d'aquella cara séria, ferse lliberal?

Com no comensi per lliberalisarse las faccions, no ho podrém creurer.

Lo que farà en Cánovas sera enganyarnos una vegada mes y prou.

Es á dir enganyarnos, enganyar al poble espanyol que ja no sab ahont girarse pera trobar la veritat nua ó vestida.

¡La veritat! en nostre política ja es idea desconeguda; dintre Espanya se l'han quedada no més los que's moren de fám.

¡Ah! l'Ortega Munilla. ¿No coneixeu al senyor Ortega Munilla?

Es un escriptor que escriu molt y que desbarra tant com escriu.

En l'època de nostra Exposició Universal ja vam havernoshi de franquejar una mica per los seus renunciis parlant de Catalunya; y avuy hem de tornarhi per lo mateix motiu.

Lo discurs dels *Jochs Florals* del mestre Guimerá sembla que no va agradarli y ha sortit donant pallissa als regionalistas, pero desde una respectable distancia. Ho ha fet desde la República Argentina en un article de *La Nación* de Buenos Ayres; equival á dir una *pica en Flandes*.

Aixó havia de ferho aquí'l Sr. Ortega Munilla, per moltes causas: la primera, perque son los gossos los que lladran de lluny y no'ls homes; la segona, perque'l pegat fora de la llaga (si es que considera llaga'l regionalisme) es un pegat sobre un banch; y la tercera, perque no s'hauria trobat, fentho á Madrid, ab lo que s'ha trobat á Buenos Ayres, que en las columnas del mateix periódich *La Nación* hi sortís un Joseph M.ª Oller que ab verdadera trassa li ha posat las peras á cuarto.

Aixó sense parlar de *La Aureneta* d'allà mateix, que ha cumplert com á bona patriota, tornantli una resposta merescuda.

Desenganyis Sr. Ortega Munilla, las aberracions sols s'aplaudeixen allà hont neixen, ¡y encara!

LOS MUNICIPIOS DE CATALUNYA ⁽¹⁾

LEMA:

Vosaltres, Municipis de la terra catalana; vosaltres que heu recullit la migrada herència d'aquells nobilíssims consells contra'ls quals s'esmicolava la arrogant embranzida del despotisme: ja que no las gramallas sobre del pit, porteu á dintre'l cor altra vegada l'esperit simbolisat per ellas. Tornau á valeros de la llengua nàdva en tots los actes de la vida los que heu deixat de parlarla. Ja heu sigut prou l'instrument dels que fan servir las vostras espatillas d'escambell de la seva codicia y que al pujar al lloch que ambicionan desde ell vos escarneixen y'us escupen. Siguen tan sols municipis de Catalunya. No siguen may corporacions bordas á la mare terra. Més que'l camí de ferro que envá pidolén y'l pont que no se'ns dona, nos cal á tots lo camí que'ns porti á millors días; lo pont que uneixi al passat lo pervenir de Catalunya.

(Fragment del *Discurs* dels President dels *Jochs Florals* d'enguany, don Angel Guimerà).

Rebrots d'antigas gestas—pel baf del temps retudas,
despullas de grandesas—pels sobirans temudas,
representants d'un poble may vensut,
la Patria qu'avny mira—sas llibertats perdudas
al lloch payral acut.

Fá temps qu'aquesta terra—abans reyna y senyora
com pobra esclava's mira—y ab veu humil implora
lo qu'á exigir te dret ab to arrogant;
tan gran fou sa caiguda—que desfalleix y plora
son esperit gegant.

Rebuig de vil madrastra—que sols nos dona agravis,
encara ab cor plé d'odi—l'enveja eixint pels llavis
motéjans de rebels é impenitents,
com si'l volguer l'herència—llegat dels nostres avis
ne fos un crim talment.

¿Qué menys pot fer un poble,—befat d'aytal manera
que protestá ab fermesa—de qui sas lleys vulnera
faltant solemnement á lo pactat?
La Patria que remembra—quelcom de lo qu'ans era
no viu de caritat.

¿No es prou martiri'l veurer—com lo casal s'esgruna,
quals pedras nostres pares—posaren d'una en una
afrontant coratjosos greus perills?
¿hem de permetre encara—que sols un munt de runa
heredin nostres fills?

Passats van quatre segles—d'aquella grant diada

(1) Aquesta composició fou llegida per son autor en la solemne *Vetllada* que celebrá'l *Centre Català* d'aquesta ciutat lo día 2 del passat Agost en la Sala de Sessions de la Casa Consistorial.

en que lo nostre poble—ab fraternal llassada
al poble de Castella's va juntar,
mes ¡ay! que nostra Patria—n'ha eixit tan maltractada
que sols li escáu plorar.

Un jorn, los que vingueren—d'aquella rassa inquieta,
cobarts, demunt la taula—fermant la ganiveta
cregueren subjectar als catalans,
¡com si la nostra rassa—no estés d'antich ja feta
á enderrocar tirans!

Mes tart juntant sas forsas—ab las de terra estranya,
com ayglas devallaren—del cim de la montanya
rendint de Barcelona 'ls pesants murs,
y los botxins de fora—ab los botxins d'Espanya
cremaren nostres furs.

Ahir, fins envejosos—de nostra parla hermosa,
vilment l'agarrotaren—y dins la llar reclosa
humil y menyspreada se la veu,
que fins en l'ara santa—lo sacerdot no gosa
pregá en sa llengua á Deu.

Avuy, seguint l'exemple—que sos passats deixaren,
faltant al sagrat pacte—com tots sempre faltaren,
de nostras lleys lo llibre han esqueixat.
Si no 'ns l lensan pel rostre—sos fulls, com ja intentaren,
no es que tingan pietat,

Y com si prou no fossin—los mals que 'ns afligeixen,
obertas las fronteras—de bat á bat nos deixen,
l'industria d'esta terra va finant,
los fruyts de los pagesos—en lo grané's pudreixen,
y 'ls espanyols se'n van.

Per xó al veurer, frisosos—com lo bon temps s'allanya,
y vells y nins famélics—se'n van á terra llunya
cercant altre pahís mes protector,
la gent d'aquesta terra—los fills de Catalunya
reclaman vostre amor.

Miréu que ja es prou llarga—tan dura y crudel guerra,
y'l poble, que no 's doma,—á vostre bras s'aferra
veyent tan pahorós son pervenir.
Vosaltres, Municipis—de nostra aymada terra,
¡no la deixéu morir!

Tinguéu misericordia—de qui consol no troba,
y en vá entre sos fills cerca—la benefactora nova
d'haver aparegut un altre Otger,
qu'al menys un jorn no 'ns manqui—lo pit d'un Casanova
la ven d'un Fivaller.

Esment feu cada día—d'aquella rassa noble
qu'ab digne y ferm coratge—que'l zel patriótic doble,
feren cumplir nostras sagradas lleys,

mostrant ab sa fermesa —que 'ls reys son pera 'l poble
no 'ls pobles pera 'ls reys.

Llavoras nostra terra—de nou regenerada,
tot redressant sa testa—l'ardenta ponentada
en sas forsudas mans esfondrarà,
y 'l "Visca Catalunya"—que llensi sa fillada
lo mon aixordará

MODEST DURÁN y FOLGUERA.

Sabadell 2 Juliol 1889.

FELICIA ⁽¹⁾

AL AMICH D. CARLES BOSCH DE LA TRINXERÍA

¡Si'n tenia de partit la Felicia del Hostal del Mon! Los voltants dels Flassaders, carrer de 'n Tantarantana fins al de Moncada per l'un costat, y desde 'l Born fins á las barracas de Santa María á l'altre, ab aquell floret de carrerons del Bonayre, Cremat Xich, Fusina y Pou del Estany, tot ho tenia guanyat: era un territori abatut al seu domini, al poderío dels seus ulls y á sa ponsonya cremadora.

Los galans no s'hi hagueran pas pogut contar de memoria, calia fer llista: ¡tants se n'hi aplegavan! Y aixís com la historia refereix que per las bombas d'Espartero passavan horas seguidas en que sempre se'n veyan tres ó quatre á l'ayre per damunt de Barcelona, contan també, que pels vols dels Flassaders, á tota hora, la Felicia hi feya voleyar ambos y tresillos de carbassas incendiarias.

Anant y venint de fer la passadeta, davant del Hostal, á qualsevulla ocasió del día s'hi trobavan currutacos. Ells ab ells ja's coneixían y ab la frecuentació de veurers en los mateixos indrets se guardavan caballerescas atencions é intimavan fins al punt de demanarse foch per encendre 'l cigarro. Cas estrany digne de menció, donchs no es comú entre festejadors bestreures moltes tendencias ni miraments: que la joventut ab la seva sanch ardorosa, y l'amor y la gelosia complicats, donan uns enceniments y unas quimeras ocasionadoras de desunions d'ánimo molt fermes que 'l mou n' está plé d'experiencias, y 'ls llibres de cassos tremendos acabats en tragedia de sanch bessada y ossos capolats entre galants éxits de test...

Y no per humil condició de la Felicia's cregui que tots los pretendents fossin del orde dels traginers, matalots, ordinaris de carrera, y demás gent de tralla d'expressions fortes, decantadas á la blasfemia; encara que llevat d'aqueix defecte de la prossodia, honrats, fidsels, de cor obert tant per estimar á las personas com á las bestias posadas al seu régime y direcció en hostals y carreteras. No li mancavan al rengle menestrals ben lluhits: algun graner del Born hi tenia l'hereu engrescat; comerciants de campetxo del carrer de Moncada, y escribents dels magatzéms de sucre de la Vora del Rech prou hi tenian la seva tirada y 'l seu que sentir, ja que també se 'ls veyá de batidors d'empedrat pels cantons del hostal esperant la conjuntura per ferli moxaynas ó tirarli amoretas dissimuladament porque 'ls vehins no ho reparessin.

(1) Llegit per son autor en la vetllada literaria del Centre Catalá d'aquesta ciutat, celebrada lo día 2 del passat Agost.

¡De debó!... Qualsevol de nosaltres que 'ns haguessim encontrat joves en aquell temps, tal vegada hauríam fet lo mateix per la Felicia. ¡Qué te que veure! Pot ser no 'n trobaríam un, no dich aquí, sino per tot arreu, que en la seva joventut, d'amagat ó manifestament, s'hagi estat de fer compendis amorosos per medi del telégrafo posat al llindar d'una entrada y la donzella darrera de la persiana del balcó. ¡Y tan se val! que no haguera estat feyna malaguanyada si la promesa hagués sigut tan enamoradora y tan sobe-
ranament hermosa com la Felicia del Hostal del Mon.

* *

¡Era la invenció de la hermosura! Alta, sapada, ben feta, de pródigas formas esculturals que prometían encara més luxós desenrotllo... ¡tenia divuit anys! Cara de reyna, y blanca y fina; ulls apassionats de etxura ametllada que quan los mitj clohia fixant la mirada penetrosa, donavan perturbació y decandiments amorosos ab bascas tornadissas, y 'ls galants se sentían defallir y afinar, que més d' un, en transit tan agut, se planyia de sa dissort y clamava auxili per no morir sense deixar las sevas cosas arregladas.

* *

En Peretó, aquell pillardás que feya la carrera de Vilafranca ab sa galera y cinch matxos agegantats y l' escaler sis, que eran la enveja y regalo dels ulls de tots los de la carrera, desde Ordal fins á Sans (guaytant cap ensá), y per la fama desde Ordal á Madrid; que boy á las Castellás se parlavan los *aldeanos* á cau d'orella, y baixet, ponderant aquellas sis torres caminadoras que tenia arrestelladas á la galera; y callavan després, persignantse y fent anar lo cap endavant y enrera, quan eran sabedors que existía una renglera de matxos de tals condicions y poderío y que 'n Peretó fos lo duenyo de la reyata y de la galera.

¡Lo Peretó!... 'l de las patillas estesas fins á cau de llavi; lo bon mosso, 'l forsut que 's carregava á la espatlla com si fos una xarratera 'ls sachs de tres quintás y 'ls de vintiduas arrobas com si fossin homes y quedava tan descansat que ni la respiració se li alterava, ni 'l fum del cigarro deixava de sortir de la seva boca acompassat y cargoladís com si acabés de fer beguda. Aqueix també estava enamorat de la Felicia. ¡Y tantas com n'havía despreciadas de donzellas en hostals y posadas per venir á entendrirese y minvar la seva robustesa als pens d'aquell pasmo d'hermosura que no 'n feya cabal ni esment!

* *

—¡Felicia, dona encisadora! li feya, fés *aviluar* los sis matxos de la meva galera; ves quantas doblas de quatre se'n podrian donar, y que s'empenyi y mal vengui hisendas y masos de regadía lo qui las vulgui comprar y tot aquell mant de doblas de quatre que de tant alt te de fer rodar lo cap, será esmersat per las tevas joyas de núvia... ¡si 't vols casar ab mí! Prenda dels ulls, anyoransa del cor! ¿qué no 't decanta tal sacrifici y tanta voluntat?

Y ella no responia, baixos los ulls, guaytant la punteta de la xinella que sortia y s'amagava com una bufoneria ran de faldillas.

—¿Qué vols que m'enmatzini per donarte rezeyo y contentament? Si t'estimo que só capás de forte ditxosa encara que'm costi la vida.

Aixís podré morir pensant en tú. ¡Ves si 'n tindrà de durada y fermesa lo teu recort! Sol, ab mí, clós dins la tomba y 'ls anys passant!... Perqué Deu be ha de donar algun consol als que moren enamorats!

* *

Carretera amunt, sinó mort ben aclaparat, s'entornava 'l garbós Peretó canviant la ruta desde Vizcaya á Madrid.

¿Qué es aixó de ferli la rialleta ni de guaytársel ab ulls entendrís aquelles reals mossas de las provincias ni las xulas de la Cort? "Malvinatje la compassió, deya, la que 'm miri ab sospita li esberlo 'l cor... Y 'n quedaren de donzellas despreciadas y afligidas per aquells vols de Madrid y més enllá y de cors endolats y ulls plorosos!... Fins senyoras del primer rango, enamoradas del seu boato y gallardía cridavan *al Catalán* desfetas en llágrimas y panteix, y 'l tornavan á cridar revingudas de las bascas y ab lo desassossego de semblants travalls.

Ell ab lo corch que 'l rosegava sempre, no tenia pietat á ningú; sempre ab la Felicia presenta, fentli ardorosas carícias ab lo pensament, que, de tan lluny, no hi arribavan fins á la ingrata del Hostal del Mon!

* * *

En Salvador se va fer treure la bona ventura per un aucellet del coix. Estimava á la Felicia, 's veyia rodejat de rivals y competidors que no sabent com manejar-se, acudí al últim remey: inquirir la seva planeta. No més li va sortir que aniria á América y que havia de morir ofegat. Dels seus amors ni de la Felicia no 'n resá gota 'l *pajarito*. Ja estich á cobro: no m'espanto va dir-se. Ja 'n fugiré de l'aygua; que d'aquí endavant no 'n vull ni á la escudella; per beure y per la curiositat gastaré vi ranci y esperit. ¡Ay si la Felicia m' acaba de posar l'apreci! quina gana la dels peixos y las *balenas* qu'esperarán lo meu be-
renar quan vingui de Cuba. Com que no hi haurá anada, que 'm prenguin la ventatja per quan retorni.

* * *

Era cosa delitosa sentirlos festejar. La Felicia s' hi distreya y potser l' estimava mes per divertit que no per maco y ben plantat. Los vespres quan tenia arreglada la cuadra, tothom á retiro, menos los passatjers que tornavan tart, eixia al pati, fosch, quiet, tran-
quíl, ab un fanal ab bombeta d' oli que feya la cerimonia de cremar sense donar llum: y ab una tosseta encomanadisa, que mes d' una vegada l' arrebegava la Felicia y sino, ab uns quans llegums sechs tirats á la finestra li donava l' alerta, y al bell punt y sense to-
ssir apareixia ella; 's donavan la bona nit, ell apoyat en lo brocal del pou y la Felicia en lo replá de baix á la escala de cotzes á la barana—que era una distancia molt enrahonada—comensavan los seus colòquis que, en tal hora, ab semblant misteri y quietut, ab la suau olor que escampavan los testos d' alfàbrega y maraduix, ells sols gaudian la dolzor, sense que altres oïdos tafaners poguessen gustar tan sabrosa delícia y tan enmelada.

Lo primer Deu te quart que li donava sempre anava seguit de épicas mentidas filles del seu apassionament; que no li bastavan los termes regulars y naturals per posar en son lloch la fal·lera del seu enamorament.

—Avuy, de que no prenh mal per mor de tu.

—¿Y aixó?

—No res. Prou que ho sabia al anarmen que tu 't quedavas aquí. Donchs, noya, per tot te veyia y no 't podia conseguir. Quan he estat al Padró, perseguinte sempre sense lo-
grarho, dech haver cridat assistència, agafeula, que es ella, la que 'm malmena 'l cor. Un de policia m' ascomet: ¿Dónde está?... Me 'l miro de cap á peus: ¿Y vosté que 'n té de fer, senyor Arias? Es la reyna la que persegueixo; treguis la gorra desseguida: fassi acatament parlant d' ella.

—¿Lo que tiene usted es una papalina!...

—¡Deu m' assisteixi! Quan hi sentit aquest renech, potser hi estat cinch minuts ab los ulls closos y ab rodaments de cap; tot ho veyá trabocat: los campanars ran de terra y la Tomasa arrossegant. La claror pujava de baix y 'l sol enclotat abeurantse en un sot... Me revesteixo de punt, l' agafo y 'l porto al *cuartelillo*. Valga que allí entre 'l Gobernador y personas que s' hi han posat pel seu influxo, li han conseguit l' indult, y l' he perdonat. Era un pare de familias ¿qué l' havia de fer perdre? Perque, del Padró estant que li pronunciava la sentència; fora d' empleo y ab alguna macadura ó altra per damunt del cos. No sé, ell haguera triat; ó 'l cap romput ó l' os qu' hagués triat fora de lloch. ¡Poca criansa! ¡parlar de tu y no treures lo boneto!

¡Qué n' ets de maca; li deya de sobte mirantla ficsament ab exaltació. M' encega aquesta cara quan la veig riallera. No, no tinguis por, no m' acostaré mes; no posis barrera... A casa nostra, quan jo arriui, semblará que toquin á Aleluya; com si ressucités Jesús... Jo 't portaré la felicitat ó 't donaré la meua perque visquis contenta y en pau y ditxosa, per que no 't dolgui ¡reyna meua! ser tan hermosa... y la dona de un pobre matlot!

* * *

—¿Tant mateix t' hi vols casar? li deyan las comares xafarderas del barri. No veus qué no portará may calsas? ¡y tant bons partits com desprecias?

La Felicia no 'ls tornava resposta; y sola plorava, no gosava lluytar per que 's deya: "Si ell m' enamora y es bó, y es noble y generós y te 'l cor sá; y 'ls altres son traficants y orgullosos que prenen ma hermosura per vanitat seva, y aquest m' estima per mí sola perque la voluntat lo guíia... ¿Y 'n Peretó? 's preguntava. Aqueix es rich y també m' estima... ¡Bah! també es fantasía: diría que te la dona mes maca de Barcelona y 'ls matxos mes valents del Regne.

¡Tu, Salvador: tu serás ó cap mes!

* * *

Sí, 's van casar ¿qué havian de fer si era una parella triada directament y s' hagueran anyorat massa dividits! Quin xiuxiu hi va haver entre las donas finestreras y desvagadas dels Flassaders, y de sátiras mortificantas pel Salvador. Pobre hereu del Graner y 'ls infelissos comerciants de campetxo! Ni una mirada esgarriada conseguiren de la Felicia.

L' endemá mateix del casament lo Salvador anava tot atalayat baixant lo parament del entresol á la botiga: armari, taula, cadiras, etc.

—Y ara? li preguntá la Felicia tota estranyada ¿qué vol dir aqueix trasbals, qué ja 'ns mudém?

—No, que 't planto botiga de drapayre.

—Qué t' has begut l' enteniment?

—Déixam fer y anirás ben guiada; per fer diners se te de trafiquejar.

—Pero si son los nostres mobles!...

—Tonta, de día serém comerciants; á entrada de fosh tot á son lloch... Vull guanyarte una fortuna; que ja ho sabs que no hi puch anar á América ¿que no 't recordas de la Planeta?

Cuatro anys després comprava ab sos diners, guanyats ab afany y vivó, l' establiment de mes crit de Barcelona; l' Hostal de la Bona Sort, que 'ls jayos d' aquell temps diuen que hi havia una hostalera tan guapassa! Douchs, era la Felicia.

EMILI VILANOVA.

A V Í S

Terminat lo segon any de publicació de LO CATALANISTA, y á fi de regularisar sa bona marxa, preguém als nostres abonats que estiguin al descobert de sos pagos ab aquesta Administració que's serveixin posarse al corrent; de lo contrari entndrém que, renunciant als debers dels suscriptors, renuncian també als drets dels mateixos, y procedirém en conseqüència.

LA ADMINISTRACIÓ.

NOVAS

Ab mes concurrencia que de costum se posá en escena lo passat diumenge en los Camps de Recreo la magnífica tragedia del ilustre poeta don Angel Guimerá, *Mar y Cel*.

La execució que obtingué per part de la companyia si be no fou perfecte, satisfé de tots modos al públich, qu'aplaudí las bellesas de la tragedia, aplaudint al mateix temps, á la senyoreta Coello, y senyors Bonaplata, Soler é Isern que estigueren á la altura de sa reputació, especialment lo primer, que en lo personatge de *Said* estigué en ocasions admirable.

Al final de cada acte fou cridat l'autor en mitj de una expontánea y prolongada salva d'aplausos, tenint d'aixecarse 'l teló molts vegadas, al finalisar la tragedia. Lo públich no pogué veurer lograts los seus desitjos, tota vegada que l'eminent Mestre Guimerá no's trobava en lo Teatro.

Ab una bona entrada, sobre tot de públich, s'estrená lo dijous passat en los Campos de Recreo la xistosa comedia en 3 actes de don Eduart Aulés, titulada: *Lo Sant Cristó Gros*.

Sens altre objecte que fer riurer y passar agradablement la estona, presenta l'autor un sens fi d'escenas á qual mes xistosas que delectan al públich, si, com en aquesta ocasió, son desempenyadas per la aplaudida companyia catalana del Teatro Romea.

Tant la senyoreta Coello y senyora Pallardó; com los senyors Fontova, Soler, Goula, Pinós, Fuentes y Valls compliren admirablement en sos respectius papers. Lo senyor Fontova nos presentá un tipo acabadíssim.

La *Niña Panxa* com de costum fou perfectament desempenyada per la senyoreta Coello y 'l senyor Fuentes.

Avuy se posará en escena en lo Teatro dels Camps de Recreo per la companyia catalana del Teatro Romea de Barcelona, per la tarde la tragedia en 3 actes: *Otjer*, y per la nit lo drama en 3 actes, *Set de justícia*.

Avuy y demá celebra la Festa Major lo vehí poble de Sant Quirse de Tarrassa.

Dinhen de París, que la instalació dels productes de Sabadell en 'l ram de panyeria,

es visitada ab molt interés en lo Gran Certamen, fentse acreedora á grans elogis sobre tot per las personas peritas.

Ho celebrém y felicitém de veras á nostres industrials.

Fa días que está exposat en lo escaparate del senyor Cuberta un quadro al cabell que representa lo monument de Colón, ab tots los detalls mes insignificants, qual treball está cridant la atenció del públich per sa novetat y elegancia.

Felicitém á son autor don Baldomero Soley, esperant veurer novas obras com la que 'ns ocupa.

Per lo que puga interessar als nostres obrers ó als fabricants d'aquesta ciutat que volen instruhir á sos fills en los coneixements mecánichs, avuy día tan convenientes pera 'l desenrotllo de la industria, copiém lo següent gasetilla de nostre estimat colega *La Renaixensa*, de Barcelona:

"Nostre amich y colaborador l'enginyer industrial, don Pau Sans y Guitart, obrirá en Octubre pròxim un curs de matemáticas aplicadas á la industria en lo que, baix un sistema eminentment práctic, trobará nostra classe obrera la verdadera y útil ensenyansa professional. Oportunament publicaré el programa de dita ensenyansa, tant per la referida classe obrera com pera 'ls alumnos que, possehint á fondo las primeras lletras, vulgan aixamplar lo seus coneixements ab los de la Aritmética, la Geometría y la Mecánica aplicadas á la industria en general. També donará 'l senyor Sans un curs especial de máquinas de vapor, fijas, marinas y locomotoras, en cual ensenyansa, á més de la teoria y práctica de dits motors y de las calderas, se formularán las respuestas als programas d' exámens d'ingrés al cós de maquinistas de cualsevol dels rams á dalt expressats.

Donats los coneixements y la llarga experiencia de nostre amich en la carrera d'Enginyer industrial, aixís com la que ha adquirit en la ensenyansa que desempeña ab gran éxit en la "Societat de Maquinistas y fogoners dels Ferro-carrils de Catalunya," creyém que 'ls seus alumnos ne sortiran ben ensenyats, lo cual redundará en benefici d'ells mateixos, contribuint al mateix temps al avensament de la nostra industria."

No tenim que dir res mes sino que fem nostras aquestas apreciacions del colega barceloní sobre la válua del senyor Sans y Guitart, á qui deuenh coneixer ja molts dels nostres compatricis per haver sentit sa autorizada veu en la darrera *Vetllada del Centre Catalá* d'aquesta població.

La Diputació Provincial de Girona ha consignat en sos pressupostos la cantitat de 18.000 pessetas pera ser distribuïdas com á premi entre 'ls Municipis d'aquella provincia que majors sacrificis hajin fet pera la conservació dels camins vehinals. L'exemple es digne de ser imitat per totas las Diputacions d'Espanya.

Hem rebut lo número 217 de *La Ilustració Catalana* que corresponent al día 31 de Juliol.

Per son escullit text y sos bonichs grabats no desmereix en res dels altres números que publica tan interessant revista.

Ab satisfacció copiém de *La Aureneta*, de Buenos Ayres, corresponent al día 28 de Juliol prop-passat, la següent noticia que 's refereix á un fill d'aquesta ciutat:

"Fá pochés días que arrivá de la mare patria lo paysá En Pau Casablanques, ab lo caracter de viatjant buscant mercat pera 'ls casimirs riquíssims de las fàbricas de Sabadell, de qual població n' es fill, tenintlo en gran estima.

Sapigudas sas recomenables condicions, son finíssim tracte y los preciosos mostruaris que porta dels teixits admirables de aquellas adelantadas fàbricas, orgull de la industria catalana, no dubtém en augurarli un magnífich resultat al haver pensat en vindrer á buscar mercat en las Repúblicas de la Plata.

Hora era ja que 'ls fabricants catalans se recordessin d' eixas terras ahont per ells ha sigut mercat oblidat, y ahont han tingut y tenen un magnífich pervindre sas industrias."

Avisa la Companyia de Tarragona á Barcelona y Fransa que, probablement lo dia 15 de Setembre, s' expedirà un tren especial de Barcelona á París, compost de cotxes de segona classe. S' expendrán pera aquets bitllets d' anada y tornada al reduhit preu de unas 97 pesetas (55 per 100 de reducció) que no ofereix, ni de molt menos, cualsevol de las combinacions existents. La economia es de 118'50 pessetas respecte dels bitllets ordinaris de segona y de 188'57 pessetas respecte dels de primera. De París á Barcelona se regresa també en tren especial.

Passada la frontera no s' admeterá cap viatjer, resultant aixís lo tren exclusiu pera espanyols. Aquesta circumstancia, que evita las molestias del continuo ingrés y descens en ruta, permet la parada solsament en las estacions indispensables, invertint menos temps del que s' emplea en los trens ordinaris ab bitllets de segona y poch mes que en bitllets de primera.

L' itinerari será per Bézie s y Neunargues-Arvant, sense mes transbort que en Arvant, apart lo forsós en la frontera.

Duas malas noticias:

L'entussiaista catalanista de Lleyda, don Frederich Renyé y Viladot, acaba d' experimentar la irreparable pérdua d' una de sas preciosas fillas.

—Lo docte catedràtich de la Universitat de Barcelona y ferm defensor del Dret Catalá, don Joseph Estanyol, ha suferit da rera ment un dolorós contratemps ab la mort de son estimat oncle, don Juan Estanyol, que ha passat á millor vida en lo mas Fàbregas de la parroquia de Vilalleons.

A un y altre 'ls hi enviém la expressió mes sincera del dol que 'ns han ocasionat las suas desditxas.

Un periódich de Buenos Ayres, *El Noticiero Gallego*, publica la següent noticia dirigida á la premsa d' Espanya:

"La Societat Hispano-Argentina, protectora d' emigrants espanyols, ha resolt enviar una circular als periódichs d' Espanya, á fi de que aquestos la publiquin, fent saber las dificultats ab que aquí ensopegan colocarse tots aquells que no tingan un ofici ó art manual.

La Societat pensa que es un deber de llealtat lo ferho saber als que vulguin emigrar á aquest pahís, pera que no s' exposin al trist estat de tenir que sufrir desenganys irremediabls."

Los nostres paysans se lluheixen per tot arréu.

Lo distingit baritono catalá senyor Blauxart acaba de tenir un ruidós éxit en lo teatro de Buenos Ayres, cantant magistralment *L' Africana*, *I Lituani* y *Don Giovanni*; aquesta última en companyia de la Patti.

Ho celebrém de veras.